

TANTERVI
ÉS MÓDSZERTANI
ÚTMUTATÓ FÜZETEK

ÚTMUTATÓ AZ IDEGEN NYELV TANTÁRGY TANÍTÁSÁHOZ

a 2020-ban kiadott
Nemzeti alaptanterv
és kerettantervek alapján

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Ez a kiadvány az EFOP-3.2.15-VEKOP-17-2017-00001 azonosító számú,
„A köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó mérési-értékelési és digitális
fejlesztések, innovatív oktatásszervezési eljárások kialakítása, megújítása”
című kiemelt projekt Tartalomfejlesztési alprojektje (Oktatás 2030
Tanulástudományi Kutatócsoport, EKE) keretében valósult meg.

Szakmai vezető:

Csépe Valéria

Projektmenedzser:

Szili Tamás

Szerzők:

Farozádi Bencze Tamás, Jakus Enikő,
Kránicz Eszter, Öveges Enikő, Perge Gabriella

Nyelvi lektor:

Gönye László

Szerkesztő:

Ádám Péter

Tördelés:

Gombás Gizella

Megjelent: 2020

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
1. Helyzetkép iskolai nyelvoktatásunkról	4
A nyelvoktatás hatékonysága, fejlesztése.....	4
A nyelvoktatás keretei.....	5
2. A korszerű idegennyelv-oktatás céljai	6
3. Élő idegen nyelvek a Nat-ban és a kerettantervekben	7
A dokumentumok felépítése	7
A fejlesztés kiindulópontjai	7
A KER szerepe a dokumentumokban	8
Alapelvek a dokumentumokban.....	9
Az előírt idegen nyelvi kimeneti szintek	19
4. Az élő idegen nyelv tantárgy alaptanterve	19
Az élő idegen nyelvi rész felépítése	19
Miben új a Nat / élő idegen nyelvek?.....	20
5. Az angol nyelv és a német nyelv alaptervtantervei	22
A nyelvi kerettantervek felépítése	22
6. Általános módszertani javaslatok	23
7. Összefoglalás	25
Hivatkozások	26
További ajánlott szakirodalom	30

Bevezetés

Jelen útmutató igyekszik segítséget nyújtani ahhoz, hogy a nyelvtanárok értően és hatékonyan tudjanak építeni az új tartalmi szabályozókra élő idegen nyelvekből. Célja, hogy röviden összefoglalja a tantervi fejlesztés alapjait és hátterét, bepillantást nyújtson a kiinduló koncepcióba és alapelvekbe, valamint támogatást adjon ezek gyakorlati megvalósításához a nyelvi osztálytermekben.

1. Helyzetkép iskolai nyelvoktatásunkról A nyelvoktatás hatékonysága, fejlesztése

A hazai nyelvoktatást évtizedek óta számos kritika éri, hosszabb ideje egyértelmű fejlesztésének szükségessége. A nyelvtanítás fejlesztése a rendszerváltás idején került reflektorfénybe, ekkor alakult ki valós igény hatékony és működő nyelvoktatás-politika kidolgozására. A rendszerváltás óta három szakpolitikai fejlesztési dokumentum ismert: 1) az első idegennyelv-oktatási stratégia 1999-ben született meg (Kapitánffy, 2001), 2) a Világ-Nyelv stratégia (Világ-Nyelv, 2003) és 3) a 2013-ban nagy szakmai vitákat generáló dokumentum, A nemzeti idegennyelv-oktatás. Közülük ténylegesen megvalósuló intézkedések a másodikhoz köthetők, ennek keretében született meg az azóta is működő nyelvi előkészítő évfolyamos képzés, az akkor jelentős támogatást nyújtó pályázati program, vagy a kétszintű nyelvi érettségi bevezetése.

Jelenleg egy újabb nyelvoktatás-fejlesztési stratégia alakul és valósul meg. A fejlesztési terveket és szándékokat az oktatáspolitikai két kormányrendeletben fogalmazta meg: az első előírta egy felmérés elvégzését az iskolai nyelvoktatás kereteinek és hatékonyságának empirikus alapú megismerésére, valamint egy erre épülő idegennyelv-oktatási stratégia kidolgozását (1360/2017. (VI. 12.) Korm. határozat). A felmérés és az eredményeket összegző jelentés elkészült és az Oktatási Hivatal honlapján elérhetővé vált (Öveges és Csizér, 2018). Egy második határozat (1446/2018. IX. 18. Korm.határozat) jövőnk nyelvoktatását egy 11 elemből álló listában fogalmazza meg. Ilyen elemek például az anyanyelvi tanárok alkalmazásának ösztönzése vagy a középiskolában oktatott második idegen nyelv óraszámának az első nyelvre történő átcsoportosíthatóságának lehetősége. Legismertebb az intézkedések közül a 9. és 11.

évfolyamos tanulók célnyelvi országba történő tanulmányútjának támogatása. Egy másik, sok vitát kiváltó szabályozás szerint kötelező lett volna a B2 szintű nyelvtudás igazolása a felsőoktatásba történő felvételi feltételeként, ez azonban végül visszavonásra került. A 2020. évi koronavírus okozta világjárvány további új rendeleteket hozott a nyelvoktatás terén: 1) a Diplomamentő programot felülírva ebben az évben a hiányzó nyelvvizsga miatt diplomára várók számára az oktatási kormányzat a nyelvi kötelezettséget felfüggesztette és a végzettséget igazolta, és 2) a felsőoktatási folyamatban a nyelvvizsgáért járó pluszpont akkor is beszámításra került, ha a vizsgának a tanuló csak az egyik részét teljesítette.

A nyelvoktatás keretei

A jelenleg érvényben lévő, a köznevelésben folyó nyelvoktatást meghatározó szabályozás előírásai alapján Magyarországon az első idegen nyelv tanulását 2003 óta a gyermekek a 4. évfolyamon kell, hogy megkezdjék az iskolában, kivéve, ha nemzetiségi vagy két tanítási nyelvű képzésben vesznek részt. Az első idegen nyelvből a 8. évfolyam végére az iskolarendszerű nyelvoktatásban legalább a Közös európai referenciakeret (KER) szerinti A2, a középiskolai tanulmányok végére pedig B1 (középszintű érettségi) szintet kell elérni. A második nyelv csak a gimnáziumi képzésben, 9. osztálytól kötelező, egyéb középfokú képzésben nem. A különbség magyarázhatja azt a viszonylag nagy eltérést az általános és szakképzési utak között a magyarországi középiskolai nyelvoktatásban (Key data, 2017), amelyet egy 2008-ban végzett nagymintás felmérés (Nikolov, Ottó és Öveges, 2009) is alátámasztott. Második nyelvként élő és klasszikus nyelvek szabadon választhatóak. Az előírt kötelezően elérendő minimum kimeneti szint itt a 12. osztály végére a KER A2.

A nyelvoktatás szervezési és tartalmi kereteit hazánkban több dokumentum együttesen szabályozza. A háromszintű tartalmi szabályozás legfelső szintjén a mindenkor Nemzeti alaptanterv áll, a következő, közbülső szint az érvényben lévő kerettanterv, és ez szolgál alapul a helyi tantervek kidolgozásához.

A nyelvi vizsgák közül a köznevelés legjelentősebb, egyben legmeghatározóbb tétellel bíróját az érettségi, mely legalább egy nyelvből, legalább középszinten minden érettségiző számára kötelező. Másik, közvetlenül a közneveléshez köthető nyelvi vizsga az általános iskolások nyelvtudásának monitorozására 2015-ben bevezetett idegen nyelvi mérés angol és német nyelvből.

Ezt megelőzően, 2014-ben indult a két tanítási nyelvű általános iskolákban a célnyelvi mérés, majd 2015-ben ennek középiskolai megfelelője, amely ebben a képzési típusban méri az idegen nyelvi haladást angol, német és kínai nyelvekből (Öveges, 2018).

2. A korszerű idegennyelv-oktatás céljai

Az idegennyelv-oktatás legfőbb célja a kommunikatív kompetencia komplex fejlesztése, melynek eredményeképpen a tanuló képessé válik a nyelvet valós nyelvi helyzetekben eszközként használni, és felhasználóképes nyelvtudás birtokába jut. A tanulási folyamat során előtérbe kell kerülnie a nyelvhasználatnak, valamint a nyelvi készségek integrált fejlesztésének: az alapkészségek, valamint a kommunikatív kompetencia fejlesztése során egyaránt fontos a nyelvi, a pragmatikai és a szociolingvisztikai komponensek beépítése, ezek együttese ugyanis elengedhetetlen feltétele a sikeres kommunikációnak (Kránicz, 2014; Krumm, 1996). A nyelvi kompetencia fejlesztésén túl az idegennyelv-oktatás hozzájárul az önálló tanulás és a nyelvi tudatosság fejlesztéséhez, valamint a hosszú távon fenntartható nyelvi fejlődéshez (Iványi, 2012; Perge, 2014). Ennek érdekében az intézményes idegennyelv-oktatás során fel kell készíteni a tanulót a tanórán kívüli nyelvhasználati és nyelvtanulási lehetőségekkel való találkozásra, és a tanulási folyamat során építeni kell ezekre a tevékenységekre.

Az idegennyelv-oktatás további célja a nyelvekhez és a nyelvtanuláshoz való pozitív viszonyulás kialakulása, valamint a nyelvtanulói motiváció felkeltése és fenntartása azáltal, hogy a nyelvtanulási célokat valódivá és elérhetővé teszi a tanuló számára, valamint, hogy autentikus nyelvi helyzeteket teremt a nyelvtanulónak (Dörnyei, 2001). Ezen túl az idegennyelv-oktatás hozzájárul az élethosszig tartó tanulás megalapozásához, amely aktív, önszabályozó és önálló nyelvtanulót feltételez. Ehhez elengedhetetlen a tanulási stratégiák közvetítése és egyre tudatosabb elsajátítása, valamint az autonóm tanulás lehetőségének megteremtése (Bimmel, 2012; Krumm, 2006).

Az idegennyelv-oktatás célját tekintve azonban nem merülhet ki a nyelvi készségek és a nyelvtudás megszerzésében, hiszen ez egy nevelési folyamat is, amely nagymértékben hozzájárul a tanuló személyiségének fejlődéséhez. Ebben az összefüggésben kiemelten fontos az interkulturális kompetencia

fejlesztése, melynek során a tanuló nyitottabbá, elfogadóbbá válik más kultúrákkal szemben, és megtanul a saját kultúrájára is reflektálni (Feld-Knapp, 2009). Az idegennyelv-oktatás célja továbbá, hogy lehetővé tegye a nyelvtanuló számára az adott nyelvet használó emberek és kultúrák megismerését, amely által a tanuló az adott kultúra részesévé válhat. Ennek során fejlődik a személyes és társas kompetenciája, valamint a saját és más kultúrákkal szembeni tudatossága. A mai kor egyik fontos nyelv- és oktatáspolitikai célkitűzése az egyéni többnyelvűség fejlesztése, amelyhez nagymértékben járul hozzá a Közös európai referenciakeret (KER) alapelveivel összhangban megvalósított intézményes idegennyelv-oktatás. Fontos, hogy a tanított nyelvek ne különálló tantárgyakként jelenjenek meg, hanem a többnyelvűség kontextusában, azaz a nyelvtanárok építsenek a nyelvtanulók már korábban megszerzett nyelvi kompetenciáira, nyelvtanulási stratégiáira, valamint a nyelvek közötti hasonlóságokra (Feld-Knapp, 2014a, 2014b; Jakus, 2016; Perge, 2018).

3. Élő idegen nyelvek a Nat-ban és a kerettantervekben

A dokumentumok felépítése

Az élő idegen nyelv tantárgy Nat-ban megfogalmazott alapelvei és célkitűzései összhangban állnak a kerettantervek általános bevezetőiben leírt alapelvekkel és célkitűzésekkel. A Nat részletesen leírja mindegyik nevelési-oktatási szakaszra vonatkozóan az átfogó célként kitűzött, illetve a fejlesztési területekhez kapcsolódó tanulási eredményeket. Ezekkel a tanulási eredményekkel összhangban a kerettantervben az egyes témaköröknél is megjelennek a részletes tanulási eredmények. Ezeket a tanulási eredményeket figyelembe véve lettek megfogalmazva a fejlesztési feladatok és ismeretek, valamint a javasolt tevékenységek mindegyik témakörnél.

A fejlesztés kiindulópontjai

Az új Nat idegen nyelvi része, valamint a hozzá tartozó kerettantervek kidolgozásának alapjául a következők áttekintése és elemző vizsgálata szolgált: 1) a nyelvtanítás törvényi szabályozása, 2) különös tekintettel a központi tartalmi

szabályozást jelentő korábbi Nat-ot érintő és kerettantervi változatokra, 3) az iskolai nyelvtanítás kereteit és hatékonyságát vizsgáló empirikus kutatások, valamint 4) a releváns nyelvi vizsgák elérhető eredményei. Ezekon túl nemzetközi kitekintést is végeztünk, megvizsgáltuk az észt, szlovén, román és finn szabályozást és gyakorlatot.

Kiinduló elemzésünk során megállapítottuk, hogy a 2012-ben elkészült Nat Idegen nyelvek része kifejezetten korszerű mind tartalmában, mind követelményeiben és ajánlásaiban. A szöveg kihangsúlyozza a 21. századi technikák alkalmazását és a tanulók korának, érdeklődésének és igényeinek megfelelő nyelvi tervezést és oktatást. A szinteket világosabban, élethűbben határozza meg. A 8. évfolyam végére kijelölt A2 szintet alátámasztani látszanak (különösen angol nyelvből) az idegen nyelvi mérések eredményei.

A KER szerepe a dokumentumokban

A 2001-ben az Európa Tanács által megalkotott Közös európai referenciakeret (KER) célja, hogy európai szinten biztosítsa a nyelvtudás egységes szintek szerinti meghatározását. A Nat élő idegen nyelvi része és a ráépülő kerettantervek is követik a KER iránymutatásait és alapelveit, azonban a korábbi dokumentumokkal ellentétben a KER szövegét nem szó szerint veszik át, hanem értelmezik azt, és a tanulói célcsoportok nyelvtanulási igényeihez igazítják.

A KER két legfontosabb újítása, hogy bevezeti a többnyelvűség szemléletét, valamint hangsúlyozza a cselekvésközpontú megközelítést. A többnyelvűség értelmében a nyelvtanuló az idegen nyelveket nem izoláltan ismeri meg, a cél egy komplexebb, nyelveken átívelő nyelvi kompetencia kialakítása és elmélyítése. Pontosabban: törekvésünk az, hogy a tanuló egy-egy kommunikációs helyzetben képes legyen a különböző nyelvek tanulása során megszerzett tudását, képességeit alkalmazni, valamint a situációnak megfelelő elemeket kiválasztani és azokat a kommunikációs cél elérésének érdekében használni.

A cselekvésközpontú megközelítés értelmében a nyelvtanuló egyén és társadalmi szereplő, aki nyelvi tevékenységei során különböző kontextusokban, elsajátított stratégiáinak alkalmazásával feladatokat old meg, szövegeket értelmez és hoz létre. Ez a modell a Nat-ban és a kerettantervekben az eddigieknél hangsúlyosabban és specifikusabban jelenik meg.

A dokumentumokban megfogalmazott, az egyes szakaszok végére elérendő nyelvi szintek a KER szintleírásainak kritériumait követik, és tanulási eredmények formájában jelennek meg.

Alapelvek a dokumentumokban

Tevékenység-központú és élményalapú nyelvtanulás

A tevékenység-központú tanulás a nyelvhasználat KER-ben megfogalmazott cselekvésközpontú megközelítésén alapszik, mely szerint a nyelvtanuló mint egyén és társadalmi szereplő az idegen nyelvet különböző, de nem csak nyelvvel kapcsolatos szituációk megoldása közben sajátítja el. Ez lehetővé teszi a nyelvtanuló számára céljainak elérését, ezért a feladatalapú megközelítés hatékonyabb tanulást eredményez.

A tevékenység-központú tanulás a természetes tanulási formák újrafelfedezésén alapszik, mely szerint a hatékony tanulás illeszkedik a spontán emberi megismerés, jelen esetben a nyelvhasználat sajátosságaihoz. A nyelvi tevékenységek során a nyelvtanuló olyan valós kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó feladatokat old meg önállóan, de leginkább társaival együttműködésben, amelyekben a probléma megoldásához szükség van az aktív, cselekvő részvételére. Mindezt a tanár megváltozott szerepe támogatja, a tanórai tevékenységek során ugyanis a tanár nem elsősorban a tudás átadójaként, hanem moderátorként, segítőként jelenik meg. A cél, hogy a tanuló a tanórai tevékenységek segítségével képessé váljon gondolatainak árnyalt kifejezésére, valamint információk megszerzésére és átadására a célnyelven, önállóan vagy társaival közösen formáljon véleményt és hozzon döntéseket.

A tevékenység-központúság a tanulási eredményekben is megjelenik:

- 4. évfolyamon személyes és környezeti témakörben a társakkal órai keretek között készített interjú lehetőséget ad információszerzésre egy másik ember lakóhelyéről, családtagjairól;
- 5–6. évfolyamon környezeti témakörben jelenik meg az útbaigazítás; 7–8. évfolyamon a tudásmegosztás színtere lehet egy csoportchat, melyben a tanulók idegen nyelven cserélnek információt és fogalmazzák meg véleményüket;
- 9–10. évfolyamon közéleti témakörben a fesztiválon megismert külföldinek ügyintézésben nyújtott segítség;

– 11–12. évfolyamon utazás témakörben a nyaralásra lefoglalt időpont telefonos módosítása.

Tanuló-központúság

A korszerű idegennyelv-oktatásban kiemelten fontos a tanuló-központúság elve. Ennek értelmében a tanítási és tanulási folyamat középpontjában a tanuló áll. A tartalmak kiválasztásakor a tanulók sokfélesége, tanulási szükségleteik, érdeklődésük, igényeik, céljai, életkoruk, kulturális hátterük és valamennyi egyéni sajátosságuk figyelembevételére, valamint az azokhoz való igazodás szükséges. A tanuló-központúság elve meg kell, hogy jelenjen továbbá az értékelésben is, azáltal, hogy a tanár az értelmi, érzelmi és fizikai jellemzők figyelembevételére, valamint a személyiség egészét fejlesztő értékelésre törekszik. Fontos szerepet kap a tanulói autonómia fejlesztése, mely szerint a nyelvtanuló képes saját tanulási folyamatáért felelősséget vállalni, azt önállóan irányítani, céljait meghatározni, valamint a tanulás eredményére reflektálni. Mindezek során kiemelt fontossággal bír a belső kontroll kialakításának, az önmenedzselésnek, valamint a tanulói önreflektivitásnak a támogatása, továbbá a személyes autonómia, a tanuló ön-maga által kezdeményezett – az iskolai tanuláson túlmutató módon is megnyilvánuló – nyitottságának és kezdeményezőkézségének értékékként való kezelése. Az idegennyelv-oktatás a tanulók számára releváns és valós nyelvi helyzeteket teremt, amelyek összhangban állnak érdeklődésükkel és igazodnak életkorukhoz. A cél, hogy a tanulók hagyományos és digitális csatornákon egyaránt alkalmazható nyelvtudást szerezzenek intézményes keretek között, támogatva ezzel a felsőfokú intézményekben való továbbtanulást, valamint az ismeretszerzést, a szórakozást, a személyes és szakmai célok elérését.

Az idegennyelv-oktatás feladata, hogy a tanulót segítse egyéni nyelvtanulási céljai és erősségei felismerésében, nyelvtanulási stratégiái kialakításában és fejlesztésében, valamint a nyelvtanulói motiváció fenntartásában és az idegen nyelvek iránti pozitív attitűd megőrzésében, melynek során biztosítja az élményszerűséget.

A tanulóközpontú idegennyelv-oktatásban a tanulás tapasztalatszerzésen alapul, és lehetővé teszi a tanulók számára a saját hibáikból való tanulást. Az egyszerű emlékezetbe véséssel szemben előtérbe kerül a gondolkodási műveletek és az érvelés képességének fejlesztése.

Tanulásközpontú nyelvtanítás

A tanulási és tanítási folyamatban a pedagógusnak döntései során kiemelt figyelmet kell fordítania a tanulási folyamat hatékonyságának növelésére. Ennek során szem előtt kell tartania a célokat, amelyek a tanítás fókuszának javítására, a tanulók erősségeinek és fejlesztendő képességeinek tudatosítására, a pedagógiai tervezés folyamatának fejlesztésére és a tanulói teljesítmény visszajelzésére irányulnak. A tanulásközpontú oktatási folyamatban az egyéni különbségekre építő problémamegoldás áll a középpontban, amelynek során a gondolkodási műveletek fejlesztése, a fejlődést hangsúlyozó és támogató értékelés kerül előtérbe.

Aktív nyelvtanulás

A nyelvrókon többnyire különböző nyelvi szinteken lévő tanulók vannak egy csoportban. Ez differenciált oktatást, valamint kooperatív munkaszervezést igényel, ami viszont csak akkor megvalósítható, ha a tanulók autonóm munkára képesek. A tanuló aktív, önálló, önszabályozó nyelvtanulóvá válása elengedhetetlen feltétele az élethosszig tartó tanulás megalapozásának. Fejlesztéséhez szükség van a tanulási stratégiák elsajátítására, az autonóm tanulás megtapasztalásában támogató útmutatásra, valamint az önértékelés és a társértékelés alkalmainak megteremtésére. Kiemelt jelentőséggel bírnak a kooperatív módszerek, a jelenségalapú tanulás, a felfedezéses tanulás, a problémaalapú tanulás, valamint a projektmunka, amelyek lehetőséget adnak a tevékenység-központú tervezés, a kritikus, illetve probléma- és folyamatközpontú gondolkodás fejlesztésére, és általában a célnyelven folytatott kommunikációra. Az aktív tanulással kapcsolatban megemlíthető az autentikus tanulás is, melynek során az iskolai tanulás összekapcsolódik valós élethelyzetekkel és problémákkal. Az aktív tanulás során fontos a motiváció felkeltése és fenntartása az élményszerűség biztosításával, valamint a különböző tanulási területek összekapcsolódása. Az önálló nyelvtanulásra való igény kialakítása és folyamatos fejlesztése, valamint az egyéni fejlettségi szinthez igazodó döntési lehetőségek megteremtésének fontossága végig nyomon követhető a Nat élő idegen nyelvi részében. A nyelvtanulás során kiemelt szerepe van annak, hogy a nyelvtanuló tanórán kívül, hagyományos és digitális eszközökkel is legyen képes nyelvtudását fejleszteni. A 21. század nyelvtanulója a tanteremből kilépve nyelvtudását kommunikációra, közvetítésre, szórakozásra és saját ismeretei bővítésére is használja. A második

idegen nyelv belépésénél komoly szerepet kapnak a korábban kialakult nyelvtanulási stratégiák. A már elmélyített metakognitív eszközök a második nyelv tanulása során szerves részét képezik a nyelvtanulási gyakorlatnak.

Az aktív tanulási módszerek bizonyulnak a leghatékonyabbnak a nyelvtanulási folyamat során. Az ilyen, élményszerűen szerzett gyakorlati tudás számos ponton kapcsolódik valós élethelyzetekhez, valamint a tanuló mindennapjaiban előforduló kommunikációs helyzetekhez, melyekben alapvetően fontos az információcserén alapuló tudásszerzés. A tanár az aktív tanulási folyamat során segítő, támogató szerepben jelenik meg, aki ösztönzi a tanulási folyamatot és megteremti a tapasztalati úton történő tanulás lehetőségét. A kooperatív tanulás egyik fő pozitív jellemzője, hogy a nyelvi tartalomra és az egyéni tanulási sajátosságokra szabható. Fontos szerepet játszik a csoportok létszáma, hogy a minden egyes nyelvtanulóra jutó beszédidő a legideálisabb lehessen.

Önálló nyelvtanulóvá válás: tanulási célok, stratégiák

A nyelvtanulás egy egész életen át tartó folyamat, és része az élethosszig tartó tanulás megalapozásának. A nyelv ugyanis folyamatosan változik, fejlődik, amivel mind a nyelvtanulónak, mind a nyelvtanárnak lépést kell tartania, ha magas szinten szeretné beszélni, tanítani a nyelvet. Tanulmányai során a nyelvtanulónak nyelvtanulási stratégiákat kell elsajátítania. Rá kell ismernie korábban tanult nyelvi elemekre, valamint fel kell ismernie az új elemeket. Képesnek kell lennie arra, hogy rákérdezzen ismeretlen szavakra, kifejezésekre. Társaival együttműködve, az anyanyelvén már megszerzett ismeretanyagokra támaszkodva képessé válik arra, hogy összekapcsolja a régi és az újonnan megtanult elemeket. Fontos kiemelni, hogy a tanulási stratégiák elsajátításakor a tanárnak elő kell segítenie az egyéni és csoport szintű tanulási célok eléréséhez szükséges stratégiák közötti mérlegelést, mellyel fejlődik a tanulók választási és döntéshozatali képessége.

A nyelvtanulás során fontos az önértékelés és a társértékelés alkalmainak folyamatos megteremtése. Ugyanilyen fontos a tanulási folyamaton belüli elakadások felismerésében nyújtott segítség és az ezekkel történő megküzdés ösztönzése. Cél, hogy a középiskolai tanulmányok befejeztével a tanuló legyen képes nyelvtudását önállóan fenntartani és továbbfejleszteni, valamint hogy nyelvtudását személyes és szakmai életében fel tudja használni.

Egyéni különbségek a nyelvtanulásban

A nyelvtanítás során feltétlenül szükséges figyelembe venni a tanulók nyelvtanulási képessége közötti egyéni különbségeket. A különböző kognitív és affektív tényezők feltárása, nyelvtanításba történő integrálása lehetővé teszi ezek figyelembevételét. A legfontosabb tényezők a nyelvtanuló személyisége, nyelvérzéke, motivációja, tanulási stílusa és nyelvtanulási stratégiái, emellett ide tartoznak még további változók, mint például a speciális nyelvtanulási igények, a nyelvtanulási autonómia, a meggyőződések vagy akár a nyelvtanulással kapcsolatos szorongás.

Ez utóbbit elsősorban a támogató, nyugodt és motiváló tanári magatartás, a játékos, életkornak és nyelvi szintnek megfelelő óravezetés, a tevékenységekre épülő feladatok, valamint az biztosíthatja, hogy a tanulónak lehetősége legyen a saját képességeire reflektálva megválasztani az aktuális feladattípust és annak nehézségi szintjét.

Szintén a nyelvtanár feladata, hogy munkája során figyelembe vegye a tanulók eltérő tanulási stílusát, azaz azt, hogy a tanuló miként tud leghatékonyabban tanulni. Mivel egy csoporton belül rendkívül eltérő lehet a tanulók tanulási stílusa, a tanárok feladata, hogy változatos módszerekkel, eltérő nehézségi szintű feladatok biztosításával segítsék a tanulást, azaz tervezzenek önálló, pár- és csoportmunkát, mind a négy alapkészséget fejlesszék, támaszkodjanak a tanulók vizuális, auditív, kinezetikus készségeire, logikájára, kreativitására, akár művészeti vagy más tehetségére, s hogy ösztönözzék a megoldási lehetőségek közötti választást. Továbbá fontos megemlíteni, hogy napjainkban egyre több tanuló rendelkezik valamilyen tanulási nehézséggel vagy sajátos nevelési igénnyel. Ezt az integráló, valamint inkluzív iskolákban megfelelő képzettség nélkül kell kezelniük a nyelvtanároknak. A diszlexiás, diszgráfiás tanulók különösen nehezen boldogulnak az olvasott szöveg értésével, valamint az írással és a szövegalkotással, de ettől még más készségeik lehetnek erősek. Mindazonáltal ezeknek a tanulóknak különleges figyelmet kell szentelni; ehhez mára már számos papíralapú és digitális, online tananyag és segédeszköz áll rendelkezésre.

A cél tehát, hogy a tanár minél inkább személyre szabott, az egyéni tanulói igényeknek megfelelően differenciált órákat tartson, a tanulók teljesítményét az egyénre szabott célkitűzések szerint értékelje, valamint hogy bevonjon 21. századi modern eszközöket és tartalmakat.

A szöveg szerepe a nyelvtanulásban

A szöveg a kommunikáció legfontosabb eszköze, ugyanis a nyelvi cselekvések szövegekben és szövegeken keresztül valósulnak meg. Az idegen nyelvű autentikus szövegek az idegennyelv-oktatás és idegennyelv-tanulás alapját képezik, a tudás elsajátításának eszközei, és egyúttal a tanulási folyamatok alapjául szolgálnak, nem csak az idegennyelv-órán.

Mindezek miatt a korszerű idegennyelv-oktatást a szövegközpontúság elve jellemzi, amely középpontba állítja a szövegkompetencia fejlesztését. Ezen keresztül a nyelvtanulók anyanyelvi és idegen nyelvi kompetenciái több területen is erősíthetik egymást, ezáltal lehetővé válik a tanultak összekapcsolása valós nyelvi inputokkal. Az idegennyelv-oktatás során a tanulót képessé kell tenni az egyre összetettebb és absztraktabb szövegek világában való eligazodásra mind a szövegértés, mind a szövegalkotás során.

A szövegkompetencia fejlesztésével párhuzamosan fontos a nyelvtanulók szövegtípusokkal kapcsolatos ismereteinek bővítése és tudatosítása. A szövegekkel végzett munka során hangsúlyos szerepet kap a nyelvi eszközök szövegben betöltött funkciója és a kontextusban történő megjelenítésük. A nyelvi fejlesztés szövegalapú és integráltan történik.

Digitális eszközök használata a nyelvtanulásban

A 21. század technika fejlődése az iskolarendszerű nyelvoktatást is új kihívások elé állítja. A korszerű nyelvoktatás egyik fontos célja, hogy a tanulókat felkészítse jelenlegi és jövőbeli valós és életszerű igényeik kielégítésére nemcsak hagyományos, hanem digitális csatornákon keresztül is. Ennek előfeltétele a tanári segítség a célnyelvi digitális tartalmakban és felületeken való eligazodáshoz.

A kerettantervekben kiemelt szerep jut az iskolán kívüli nyelvtanulási lehetőségeknek. A nyelvtanulók ugyanis többnyire nemcsak tanórai keretek között találkoznak az idegen nyelvvel, valamint digitális eszközökkel és felületekkel, hanem iskolán kívüli, mindennapi tevékenységeik során is. Az így megszerzett tudás a tanulók valós nyelvhasználati igényeire és szokásaira épít, ami megalapozza az önálló, önszabályozó nyelvtanulóvá válást és gazdagítja a tanulási stratégiák körét, ezért ennek a tanórai munkába való beépítése elengedhetetlen. A digitális eszközök iskolai használata azon tanulók fejlődését segíti leginkább, akik iskolán kívüli tevékenységeik során is tudatosan használják a különböző médi-

umokat és felületeket. Ezért az egyéni különbségeket a digitális eszközök használata során is figyelembe kell venni, és törekedni kell a tanulók közötti digitális szakadék csökkentésére. A tanulók célnyelvi szövegértése, szövegalkotása és interakciós készségei ily módon a digitális eszközök tudatos használatával fejleszthetők, valamint a megszerzett tudás hozzájárul a kereshittantervi tartalmak elsajátításához és elmélyítéséhez is.

Interdiszciplináris szemlélet a nyelvtanulásban

A nyelv nem csupán a kommunikáció, hanem az információk és a tudás írott és szóbeli formában történő tárolásának eszköze is. Ennélfogva az anyanyelvi, valamint idegen nyelvi kompetenciák fejlődése nemcsak a magyar- és idegen nyelv-órákon történik. A nyelvtanulás tehát mindig része az egyéb tantárgyi órákon zajló tanulásnak, vagyis más tantárgyak tanulásával párhuzamosan mindig nyelvtanulás is történik. A nyelvi kompetenciák ennélfogva alapvető részét képezik az egyéb tantárgyi kompetenciáknak is. A tantárgyakon átívelő szemlélet emellett azt is jelenti, hogy más tantárgyak tudásanyagának tanulása is pozitív hatással van az idegen nyelvek elsajátítására, hiszen a tanulók az idegen nyelv tanulása során fel tudják használni a más tantárgyak keretében szerzett ismereteiket. Az idegen nyelvek tanulása során megszerzett kompetencia transzverzális, a tanulási-tanítási cél a használható nyelvtudás eszközként való elsajátítása. Természetükből adódóan az idegen nyelvi tanulás-tanítási folyamatban felhasznált tartalmak változatosak, az adott tanulói csoport életkorához, érdeklődéséhez, nyelvi szintjéhez és céljaihoz igazodnak, így számos területet, témát fednek le, és bármely tanulási területhez kapcsolódhatnak. A tantárgyakon átívelő szemlélet alkalmazásával tehát mind az idegen nyelvek, mind más tantárgyak tanulása és tanítása hatékonyabbá tehető.

A kereshittantervi tartalmak az idegen nyelvi kereshittantervekben külön tématarományként is megjelennek mind az alsó, mind a felső tagozaton, valamint a középiskolai idegen nyelvi kereshittantervekben is. Felső tagozat végére a tanuló már ismer szavakat, szókapcsolatokat a célnyelven a témakörre jellemző, életkorának és érdeklődésének megfelelő, más tudásterületen megcélzott tartalmakból, a középiskola végére pedig használni képes célnyelvi elemeket más tudásterületen megcélzott tartalmakból, és ismer más tantárgyi tartalmakat, részinformációkat célnyelven.

A keresztntantervi tanulás megvalósulását a lehetséges tevékenységtípusok közül hatékonyan támogatják a projektmunkák, a modellezések vagy a forrás- és információszerzésre, valamint tudásmegosztásra felkészítő, azt igénylő feladatok. Ehhez elengedhetetlen az egyes tantárgyakat tanító tanárok együttműködése a közös tervezés, az órákon történő megvalósítás és a projektekre történő reflektálás során.

Az idegen nyelv órákon elsajátított ismeretek többek között így hozzájárulhatnak például

- a történelem- és földrajzórák célnyelvi országokkal kapcsolatos tananyagrészeinek alaposabb elsajátításához;
- a testnevelésórák sportelméleti tananyagrészeinek elsajátításához;
- a magyar nyelvtan órák kereteiben megírásra kerülő érvelő fogalmazások esetében az idegen nyelvi órákon megszerzett tudás és készségek az érvelésről szintén gazdagíthatják a magyar nyelvű érvelő fogalmazásokat.
- Ezen túl az idegen nyelvek tanulása során számtalan alkalommal támaszkodhatnak a tanulók olyan ismeretekre és készségekre, melyeket más, kapcsolódó tantárgyak tanulása alkalmával sajátítanak el, például az alábbi tevékenységek során:
 - 4. évfolyamon családfák készítése saját rajzok alapján (kapcsolódó tantárgy: vizuális kultúra), közös játékos daltanulás (kapcsolódó tantárgy: ének-zene), évszakok, hónapok, napszakok tanulása (kapcsolódó tantárgy: környezetismeret),
 - 5–6. évfolyamon a tanuló települése történetének, földrajzának, élővilágának bemutatása (kapcsolódó tantárgyak: biológia, földrajz, történelem), térkép készítése és útbaigazítás gyakorlása (kapcsolódó tantárgy: földrajz),
 - 7–8. évfolyamon a környezetvédelemmel, környezetszennyezéssel, valamint természeti katasztrófákkal kapcsolatos projektek (kapcsolódó tantárgy: földrajz, biológia), családi költségvetés tervezése (kapcsolódó tantárgy: matematika), eltévedt turista útbaigazítása egy helyi nevezetesség környékén (kapcsolódó tantárgy: földrajz), a magyar történelem egy híres alakjának bemutatása (kapcsolódó tantárgy: történelem), könnyített szövegű irodalmi mű olvasása és elemzése (kapcsolódó tantárgy: magyar irodalom), hazánk és egy célnyelvi ország összehasonlítása számokban, időjárás-jelentés (kapcsolódó tantárgy: földrajz),

- 9–10. évfolyamon projekt a védett növényekkel, veszélyeztetett állatokkal, nemzeti parkokkal kapcsolatban (kapcsolódó tantárgyak: földrajz, biológia), projekt „Mennyire egészséges saját lakóhelyem?” címmel (kapcsolódó tantárgy: biológia, földrajz), vitafórumok pl. egyéni és társas utazások előnyeivel és hátrányaival, vidéki és városi étellel kapcsolatban (kapcsolódó tantárgy: magyar nyelv), legfőbb sportágakkal, valamint a labdajátékok eredetével kapcsolatban a célnyelvi országokban (kapcsolódó tantárgy: testnevelés),
- 11–12. évfolyamon kedvenc témakör feldolgozása és prezentálása idegen nyelven, egy célnyelvi ország egy történelmi eseménye és annak prezentálása (kapcsolódó tantárgy: történelem), egy kétnyelvű novella elolvasása és a fordítás értékelése (kapcsolódó tantárgy: magyar irodalom), egy híres művész, író, költő vagy filmalkotó munkásságának bemutatása (kapcsolódó tantárgyak: vizuális kultúra, ének-zene, magyar irodalom, média), hulladék-újrahasznosítás, alternatív energiaforrások, globális felmelegedés (kapcsolódó tantárgy: földrajz), prezentáció készítése családok szerepe a különböző társadalmakban, dinasztiák, klánok, valamint a nők szerepének változása az évszázadok folyamán témákban (kapcsolódó tantárgy: történelem).

A nyelvtanulás folytonossága

A nyelvtanulás során a folyamatos fejlődés és az önálló, élethosszig tartó tanulási készségek megléte elengedhetetlen a nyelvtudás szintjének fenntartásához és fejlesztéséhez. A tanulási szakaszokban az osztálytermi témák idővel egyre kevesebb szerepet kapnak, ezek helyét veszik át az iskolai kereteken kívüli nyelvi helyzetek, valamint a nyelvtanuló saját érdeklődési körének megfelelő külső tématarományok.

A nyelvtanuló függetlenedik a szabályozott osztálytermi tanulási folyamattól, fejlődik kritikus gondolkodását, valamint önálló döntések meghozatalára képes saját tanulási folyamatát és annak irányát illetően. A nyelvtanulás folytonosságát a Nemzeti alaptanterv azon előírása is segíti, miszerint az általános iskolában megkezdett első idegen nyelv tanulását a középiskolában is folytatni kell. Fontos, hogy ez ne kezdő szintről, hanem a tanulói igényeknek megfelelően, általában A2 szintről induljon.

A valós nyelvhasználat mint cél

A korszerű nyelvoktatás célja eljuttatni a tanulókat a célnyelv folyékony, minél inkább a célnyelvi normáknak megfelelő használatához. Számos kutatás bizonyítja, hogy a főként a célnyelv formai jegyeit előtérbe helyező formális nyelvoktatáson keresztül, ami kontextusból kiragadott tartalmakra alapoz, ez a cél nehezen megvalósítható.

A nyelvoktatásnak ezzel szemben a jelentésre, a tartalomra kellene fókuszálnia, valamint a nyelv funkcionális használatára valós, életszerű helyzetek során. Ehhez elengedhetetlen a valós, a tanulók számára releváns nyelvi input biztosítása, mely hatással van a nyelvtanuló motivációjára és a jövőbeli tanulási folyamatra is. A megfelelő, autentikus anyagok kiválasztásánál természetesen figyelembe kell venni a tanulók közötti egyéni különbségeket is, ezért tanácsos törekedni a változatosságra. Az anyagokat a pedagógus választja ki, így a valós nyelvi szituációk megteremtése az ő felelőssége. A gondosan kiválasztott anyagok legfontosabb előnye, hogy a nyelvtanulókat valódi szövegek létrehozására sarkallják, modellként szolgálnak a célnyelv adekvát használatához, ezzel hozzásegítik a tanulót a célnyelv való életben történő használatához. A valós nyelvhasználat a Nat és a hozzá tartozó idegen nyelvi kerettantervek fontos eleme. Az elvi kiindulópont az a felismerés, hogy a nyelvtanuló valójában nyelvhasználó; tanulmányai befejezése után a nyelvről megtanultakat valós élethelyzetekben is tudnia kell használni. Az idegennyelv-tanítás során a tanulók tehát olyan nyelvhasználók, akik azért tanulják az idegen nyelvet, hogy azt később személyes és választott szakmájukkal összefüggő helyzetekben alkalmazni tudják.

A valós nyelvi célok és helyzetek idegen nyelven történő leképezésével a tanulók munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciáinak fejlesztése is megvalósul. A Nat a valós nyelvhasználatot külön fejlesztési területként sorolja fel az alsó és felső tagozaton, valamint középiskolai szinten is, a mindennapi nyelvhasználathoz kapcsolódóan. Felső tagozat végére a tanuló már képes arra is, hogy értelmezze és használja az idegen nyelvű írott, olvasott és hallott tartalmakat a tanórán kívül is, ismerős és gyakori alapvető helyzetekben, akár telefonon vagy digitális csatornákon. Cél továbbá ezen a szinten, hogy a tanuló találkozzon a célnyelvi, életkorának és érdeklődésének megfelelő hazai és nemzetközi legfőbb hírekkel, eseményekkel, célnyelvi szórakoztató és ismeretterjesztő tartalmakkal, autentikus szövegekkel, azok lényegét megértse és

tájékozódásra használja, továbbá megértsen és használjon szavakat, szókapcsolatokat velük kapcsolatban.

Középiskolai tanulmányai végére pedig a tanulónak már képessé kell válnia arra is, hogy mondanivalóját kevésbé ismerős helyzetekben is megfelelően kifejezze, összetettebb információkat adjon át és cseréljen szóban és írásban, valós nyelvi interakciók során.

Az előírt idegen nyelvi kimeneti szintek

A korábbi előírásokhoz képest egy ponton történt változás a kimeneti szintek meghatározásában: a középiskolai első idegen nyelv kimeneteként a KER szerinti B2 szint került kijelölésre. A B2 az emelt szintű nyelvi érettségi, valamint a középfokú nyelvvizsga szintje. A jelen kerettantervek a következő kimeneti szintrendszert követik:

- 6. osztály: A1
- 8. osztály: A2
- 12. osztály első idegen nyelv: B2
- 12. osztály második idegen nyelv: A2.

A kötelezően teljesítendő nyelvi érettségi a középiskola végén továbbra is legalább a közép-, azaz B1 szintű vizsga lesz.

4. Az élő idegen nyelv tantárgy alaptanterve

Az élő idegen nyelvi rész felépítése

Az Idegen nyelv tanulási terület két tantárgyat ölel fel: az élő és a klasszikus idegen nyelvet.

Élő idegen nyelv: Az első idegen nyelv oktatását 4. évfolyamon, a másodikat 9. évfolyamon kell megkezdeni. A középiskolákban második idegen nyelvként szabad választás szerint oktathatók a klasszikus vagy az élő idegen nyelvek.

Klasszikus idegen nyelv: második idegen nyelvként kerettantervvvel szabályozott klasszikus nyelvet is oktathatnak az intézmények.

Az alapelvek és célok megfogalmazása során kerül meghatározásra az a tizenegy elemet felölelő felsorolás, mely meghatározza, hogy mire legyen ké-

pes a tanuló az idegen nyelvek elsajátítása során. A Nat külön vizsgálja, hogy az egyes tanulási szakaszokban mik az idegen nyelvek tanulásának specifikus jellemzői. Ugyanígy kerülnek meghatározásra az egyes szakaszokban (4. évfolyam, 5–8. évfolyam, 9–12. évfolyam) feldolgozandó fő témakörök. Szintén meghatározásra kerülnek a tanulási eredmények, melyek részletezik, hogy az adott nevelési-oktatási szakasz végére mire képes a nyelvtanuló. Ebben a részben az idegen nyelvek tanulására specifikusan jellemző területek szerint kerül részletezésre minden eredménycél.

Miben új a Nat / élő idegen nyelvek?

A Nat élő idegen nyelv részének legjelentősebb újítása, hogy a korábbihoz képest egy jóval összetettebb idegen nyelvi alapkészségmodellel dolgozik. A hagyományosan alapkészségnek tekintett beszéd- és íráskészséget, valamint a hallott és olvasott szöveg értését olyan továbbiakkal egészíti ki, amelyek célzott fejlesztése elengedhetetlen ahhoz, hogy a nyelvtanulóból tényleges nyelvhasználó váljon, aki nyelvtudását a különböző valós nyelvi helyzetekben megfelelően tudja alkalmazni, emellett képes lesz nyelvismerete fenntartására és fejlesztésére. Önálló alapkészségként jelenik meg a Nat-ban 1) a közvetítés, 2) az írásbeli interakció, 3) a mindennapi idegennyelv-használat és 4) az interkulturalitás, országismeret. A közvetítés, 'Információközvetítés idegen nyelven' elnevezéssel, két fő komponensből épül fel: a szóbeli és az írásbeli tudásmegosztásból. A jelen Nat az írásbeli interakciót is külön készségnek tekinti, ideértve például a korosztályi élethelyzetekben gyakori digitális üzenetváltást.

A mindennapi idegennyelv-használat készség négy elem összességéből áll: szociolingvisztikai és pragmatikai megfelelés, kommunikációs stratégiák és valós nyelvhasználat, ezzel lefedve a tényleges nyelvhasználat alapkészségeken túlmutató vonatkozásait. Jelentősége abban rejlik, hogy segít tudatosítani azt, hogy a nyelvtudást a tanuló személyes és szakmai céljaira, valós nyelvi helyzetekben fogja majd a maga javára fordítani. Az 'Interkulturalitás és országismeret' készség szétválasztása a dokumentumban szintén azzal a céllal történt, hogy a nyelvtanárok megfogható, valós segítséget kapjanak ahhoz, hogy milyen elvárásoknak kell megfelelniük a tanulóknak, és ez alapján milyen tevékenységeket kell feltétlenül beépíteniük a nyelvórákba. Ide tartoznak a célnyelvi kultúrák, azok hazai közvetítése célnyelven, a célnyelvi kultúrákhoz kapcsolódó nyelvi elemek és a nyelvi változatok.

További két készség került a Nat megújult verziójában a korábbinál részletesebben kifejtésre:

1) az önálló nyelvtanulóvá válás és 2) a digitális eszközök és felületek használata célnyelven. Az önálló nyelvtanulóvá válás egészen új részletezettséggel és súllyal jelenik meg a korábbi Nat-verziókhoz képest. Minden pedagógiai szakaszra (4., 5–8., 9–12. osztály) vonatkozó bevezetésben található az autonóm nyelvtanulás jellemzőire és fejlesztésére történő utalás. Az 'Önálló nyelvtanulás' készségként jelenik meg, a következő pontokat felölelve, a különböző pedagógiai szakaszokban a korosztályhoz illeszkedő elvárásokkal: nyelvtanulási és nyelvhasználati stratégiák, nyelvtanulási célok, a haladás értékelése, valós nyelvhasználat és digitális nyelvhasználat. A digitális eszközök és felületek használata a célnyelven is olyan készség, mely külön tanulási eredmények szintjén is megjelenik a 2020. évi Nat-ban, kihangsúlyozva, hogy a tanulónak képessé kell válnia digitális csatornákon és eszközökön is szövegalkotásra, szövegértésre és interakcióra, nyelvi és szociolingvisztikai szempontokból, valamint a célnyelvi sajátosságoknak is megfelelő módon.

A Nat újdonsága tehát az, hogy a kibővített alapkészségmodell minden eleméhez külön meghatározott eredménycélokat sorol fel. Ugyanígy megújult megközelítést képvisel a szövegtípusokat illetően: a tanulók korának és érdeklődésének megfelelő szövegeket és forrásokat javasol, bevonva a digitális csatornákat és az audiovizuális elemeket is.

A témakörök megfogalmazása is korszerűbbé vált: főbb tématarományok megjelölésével jeleníti meg az elsajátítandó ismereteket, amelyek alá több téma is tartozhat. A változásokat a kerettantervek bevezetői tartalmazzák. Új elemként jelennek meg az aktuális témák. Külön hangsúly kerül a keresztterületi témakörre, a szórakozás és az ismeretszerzés, tudásmegosztás szintén a korosztályi sajátosságok nyelvtanításba való integrálásának szükségességére mutat rá.

5. Az angol nyelv és a német nyelv alapkerettantervei

A nyelvi kerettantervek felépítése

Az idegen nyelvi kerettantervek célja, hogy további részletekkel és magyarázatokkal segítsék az iskolai nyelvoktatás tervezését, és megfelelő alapul szolgáljanak a helyi tantervek és a csoportszintű tanmenetek, sőt óravázlatok összeállításához. Kijelölik a fő fejlesztési irányokat, hangsúlyokat és tartalmakat, melyekkel a nyelvórákon alkalmazott tevékenységeknek és tananyagoknak összhangban kell lenniük. Ennek megfelelően a nyelvi kerettantervek a következő felépítést követik:

- az idegen nyelvek oktatására vonatkozó általános bevezető;
- az adott pedagógiai szakasz, kétéves egységek specifikus bevezetője, az adott időszakra vonatkozó kötelező nyelvi funkciók, nyelvi elemek és struktúrák, valamint általános tanulási eredmények listáival;
- a kétéves szakaszra vonatkozó témaköröket és a hozzájuk rendelt javasolt óraszámokat áttekintő táblázat;
- az egyes témakörök a hozzájuk tartozó fejlesztési feladatokkal és javasolt tevékenységekkel, melyek összhangban vannak a Nat-ban meghatározott tanulási eredményekkel.

Az élő idegen nyelv kerettantervekben először jelentek meg az egyes témákhoz kapcsolódó javasolt tevékenységek, melyek módszertani példaként szolgálhatnak a kerettanterv megközelítésének a gyakorlatba való átültetésére. Az egyes tevékenységek a Nat-ban és a kerettantervekben is megfogalmazott célokkal összhangban a tanuló-központúság és az interdiszciplinaritás jegyében támpontokat kívánnak adni az idegennyelv-tanárok számára olyan tevékenységek tervezéséhez és idegennyelv-órai megvalósításához, amelyek tevékenység-központúak és valós nyelvi helyzeteket teremtenek a nyelvtanuló számára.

6. Általános módszertani javaslatok

Az idegen nyelv tanulásának folyamata során előtérbe kell kerülnie a nyelvhasználatnak, valamint a nyelvi készségek integrált fejlesztésének. Ezen túl az idegennyelv-oktatás fontos feladata, hogy felkészítse a tanulót a tanórán kívüli nyelvhasználati és nyelvtanulási lehetőségekkel való találkozásra, valamint hogy elérhetővé és valódivá tegye a tanuló számára a nyelvtanulási célokat, és autentikus nyelvi helyzeteket teremtsen a nyelvórán. A nyelvtanulót képessé kell tenni arra, hogy a tanórán kívül, hagyományos és digitális eszközökkel is legyen képes nyelvtudását fejleszteni, és alkalmazható nyelvtudást szerezzen intézményes keretek között.

A nyelvi tevékenységek során a nyelvtanuló olyan valós kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó feladatokat old meg önállóan, de leginkább társaival együttműködésben, amelyekben a probléma megoldásához szükség van az aktív, cselekvő részvételére. A cél, hogy a tanuló a tanórai tevékenységek segítségével képessé váljon gondolatainak árnyalt kifejezésére, valamint információk megszerzésére és átadására a célnyelven, önállóan vagy társaival közösen formáljon véleményt és hozzon döntéseket. Mindezt a tanár megváltozott szerepe támogatja, a tanórai tevékenységek során ugyanis a tanár nem elsősorban a tudás átadójaként, hanem moderátorként, segítőként jelenik meg.

A tanuló aktív, önálló, önszabályozó nyelvtanulóvá válása elengedhetetlen feltétele az élethosszig tartó tanulás megalapozásának. Fejlesztéséhez szükség van a tanulási stratégiák elsajátítására, fejlesztésére és tudatosítására, az autonóm tanulás megtapasztalásában útmutatásra, a kitűzött cél elérése érdekében az erőfeszítés fenntartásának hangsúlyozására, valamint az önértékelés és a társértékelés alkalmainak megteremtésére. Kiemelt jelentőséggel bírnak a kooperatív módszerek, valamint a projektmunka, amelyek lehetőséget adnak a tevékenység-központú tervezés, a kritikus, illetve probléma- és folyamatközpontú gondolkodás fejlesztésére, és általában a célnyelven folytatott kommunikációra. A tanulási folyamat során gyakran jelenik meg a szerepjáték, az esettanulmány, a társak tanítása, az osztálytermi vita, valamint a rövid, társaknak tartott bemutatók, melyeket közös megbeszélés követ. Ezt támogatja többek között a terem változatos munkaformákhoz igazodó elrendezése, például asztalok összetolása csoportmunkához. Az aktív tanulást úgy is nevezhetjük, mint a résztvevők kooperatív tanulási környezetben való nyelvelsajátítása.

A nyelvtanítás során feltétlenül szükséges figyelembe venni a tanulók nyelvtanulási képessége közötti egyéni különbségeket, amit elsősorban a támogató, nyugodt és motiváló tanári magatartás, a tevékenységekre épülő feladatok és a játékos, életkornak és nyelvi szintnek megfelelő óravezetés biztosíthat. A tanórai tartalmak kiválasztásakor a tanuló érdeklődésének, igényeinek, céljainak, életkorának és valamennyi egyéni sajátosságának figyelembevételére, valamint az azokhoz való igazodásra van szükség. Fontos ezen túl azon autentikus anyagok kiválasztása, amelyek felkeltik a tanuló érdeklődését, tovább erősítve ezzel a nyelvtanulási motivációt. Szintén a nyelvtanár feladata, hogy munkája során figyelembe vegye a tanulók eltérő tanulási stílusát, azaz hogy hogyan tud leghatékonyabban tanulni a tanuló. A cél az, hogy a tanár minél inkább személyre szabott, az egyéni tanulói igényeknek megfelelően differenciált órákat tartson, valamint hogy bevonjon 21. századi modern eszközöket és tartalmakat.

Az idegen nyelvű autentikus szövegek az idegennyelv-oktatás és idegennyelv-tanulás alapját képezik. Az idegennyelv-oktatás során alkalmazott szöveg lehetőség szerint autentikus, valós nyelvi helyzetekben fordul elő, a nyelvtanuló számára aktuális és releváns tartalmat közvetít, és a célnyelvet mintaként jeleníti meg. A szövegválasztás tehát legyen a tanuló számára tartalmilag érdekes, szólítsa meg őt, valamint jelentsen számára nyelvi és kognitív szempontból kihívást!

Hangsúlyos szerepet kell kapnia a digitális eszközök tanítási folyamatba való integrálásának. A tanulónak képessé kell válnia a digitális eszközök és csatornák megfelelő használatára a mindennapi nyelvhasználati célok eléréséhez. A különböző idegen nyelvű okostelefonos applikációk, számítógépes játékok, videómegosztók mind-mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a tanulók nyelvtudása újabb nyelvi elemekkel bővüljön, valamint nyelvtanulási motivációjuk is növekedjen. Az így megszerzett tudás a tanulók valós nyelvhasználati igényein és szokásain alapszik, ami megalapozza az önálló, önszabályozó nyelvtanulóvá válást és gazdagítja a tanulási stratégiák körét, ezért ennek a tanórai munkába való beépítése elengedhetetlen. A tanulóknak képessé kell válniuk rá, hogy az általuk ismert témakörökben digitális csatornákon tájékozódjanak, valamint a célnyelvű digitális tartalmakban eligazodjanak.

A tantárgyak közötti tudásintegráció, az interdiszciplináris szemlélet kialakítása, a tantárgyak közötti kapcsolódási pontok feltárása és azok kihasználása az idegennyelv-oktatás további fő céljai. A keresztntantervi tanulás megvalósulását a lehetséges tevékenység típusok közül hatékonyan támogatják a projekt munkák,

a modellezések vagy a forrás- és információszerzésre, valamint tudásmegosztásra felkészítő, azt igénylő feladatok. A tantárgyakon átívelő szemlélet emellett azt is jelenti, hogy más tantárgyak tudásanyagának tanulása is pozitív hatással van az idegen nyelvek elsajátítására, hiszen a tanulók az idegen nyelv tanulása során fel tudják használni a más tantárgyak keretében szerzett ismereteiket. A nyelvtanulók ezen belül a tanult nyelvek között is átvihetik nyelvtanulási, illetve egyéb stratégiáikat, valamint a nyelvektől független kognitív képességeiket.

7. Összefoglalás

Jelen rövid útmutató a Nemzeti alaptanterv idegen nyelvi részeinek és a hozzájuk kapcsolódó kerettantervek kiegészítő dokumentumaként az új szabályozók értelmezéséhez, gyakorlati használatához nyújt segítséget. Az útmutató betekintést ad a Nat idegen nyelvi részeinek és a kerettantervek kidolgozásának elméleti háttérébe, melynek során vázolja a megelőző kutatói munka eredményeit, a nyelvoktatás egyik alapdokumentumának, a KER-nek a szerepét, valamint bemutatja, hogyan épülnek egymásra a Nat idegen nyelvi részei és a hozzájuk kapcsolódó kerettantervek. A dokumentum sorra veszi és értelmezi a 2020-ban megjelent idegen nyelvi tartalmi szabályozókban képviselt nyelvoktatási alapelveket, melynek során a dokumentumokból vett példák, valamint a tanárnak a tanulás támogatásában betöltött szerepe is bemutatásra kerül. A gyakorlati alkalmazást elősegítendő, az alapelveken túl fontos szerep jut a dokumentumon átívelő módszertani ajánlásoknak is, mely külön fejezetben összegezve és specifikusan az egyes témakörökhöz kapcsolódóan is megjelenik. Ugyanezen célt szolgálják a kerettantervekben megjelenő javasolt tevékenységek tanórai használatára tett ajánlások is. Az útmutató különös figyelmet fordít a Nat idegen nyelvi részeiben és az idegen nyelvi kerettantervekben megvalósított tantárgyakon átívelő szemléletnek a bemutatására, valamint hangsúlyozza a valós nyelvhasználat mint az idegennyelv-oktatás egyik legfontosabb alapelvének a jelentőségét. A dokumentum értelmezi a 2020-as Nat idegen nyelvi részeinek felépítését, melynek során kitér a különbségekre a 2012-es változathoz képest, valamint elemzi az idegen nyelvi kerettantervek struktúráját is. Felöleli és szintetizálja a megvalósításhoz szükséges információkat és az ezek háttérét jelentő elméleti kereteket és gyakorlati tanácsokat.

Hivatkozások

- Alderson J. C., Nagy E., Öveges E. (Eds.). (2000). *English language education in Hungary, Part II. Examining Hungarian learners' achievements in English*. Budapest: The British Council.
- Andor M. (2000). [A nyelvtudás szociális háttere](#). *Educatio*, 2000/4. szám, 717–728.
- Balázs É. (2007). Stratégiától a kistérségi együttműködésekig. In Vágó I. (Ed.), *Fókuszban a nyelvtanulás* (pp. 9–42). Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet.
- Bimmel P. (2012). Lernstrategien. Bausteine der Lernerautonomie. *Fremdsprache Deutsch*, 46, 3–10.
- Council of Europe. (2001). [Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment](#). Strasbourg: Author.
- Csapó B. (2001). A nyelvtanulást és a nyelvtudást befolyásoló tényezők. *Iskolakultúra*, 8, 25–35.
- Dörnyei Z. (2001). *Motivational Strategies in the Language Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Einhorn Á. (2015). *A pedagógiai modernizáció és az idegennyelv-tanítás*. Miskolc: Miskolci Egyetemi Kiadó.
- Enyedi Á., Medgyes P. (1998). ELT in Central and Eastern Europe. *Language Teaching*, 31, 1–12.
- Európa Tanács (2002). [Közös európai referenciakeret: Nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés](#).
- Európai Bizottság. (2006). [Europeans and their languages](#). Brussels: Eurobarometer.
- Európai Bizottság (2015). *Study on comparability of language testing in Europe*. Final report. Brussels: European Commission.
- Európai Bizottság (2017). *Languages in secondary education. An overview of national tests in Europe*. Brussels: European Commission.
- Európai Bizottság (2017). *Key data on teaching languages at school in Europe, 2017 Edition*.
- Fehérvári A. (2008). Esélyegyenlőség a nyelvi előkészítő évfolyamokon. *Új Pedagógiai Szemle*, 58(2), 30–50.

- Fehérvári A. (2009a). Kik a nyelvi előkészítő képzés nyertesei? *Iskolakultúra*, 2009/9, 62–71.
- Fehérvári A. (2009b). Intenzív felzárkózás? A nyelvi előkészítő program vizsgálata. *Iskolakultúra*, 2009(12), 3–17.
- Fekete, H., Major, É., Nikolov, M. (Eds.) (1999). *English language education in Hungary: A baseline study*. Budapest: The British Council.
- Feld-Knapp I. (2009). Erfolgreich kommunizieren zwischen den Kulturen. Überlegungen zu kommunikativen und interkulturellen Kompetenzen im DaF-Unterricht. In Böttger L., Masát A., Tichy E. (Eds.), *Jahrbuch der ungarischen Germanistik 2008*. (pp. 60–73). Budapest / Bonn: GUG / DAAD.
- Feld-Knapp I. (2014a). Mehrsprachigkeit und Fremdsprachenunterricht. In Feld-Knapp I. (Eds.), *Mehrsprachigkeit* (= CM-Beiträge zur Lehrerforschung 2) (pp. 15–33). Budapest: Typotex Kiadó / Eötvös Collegium.
- Feld-Knapp I. (2014b). A többnyelvűség didaktikája. Gondolatok az idegennyelv-tanár-képzés megújításához. In Ladányi M., Vladár Zs., Hrenek É. (Eds.). *MANYE XXIII. Nyelv – társadalom – kultúra. Interkulturális és multikulturális perspektívák* (pp. 91–95). Budapest: MANYE / Tinta.
- Fischer M., Öveges E. (2008). A Világ – *Nyelv pályázati csomag (2003–2006) háttere és megvalósítása*. Áttekintő tanulmány.
- Földes Cs. (2002). Az idegen nyelvek oktatása és használata Magyarországon – a nyelvpolitika tükrében. *Tudomány*, 2002/2, 184–197.
- Győri A. (2001). Választott nyelve a spanyol. Idegennyelv-politikák, társadalmi kényszerek, nyelvválasztás. *Iskolakultúra*, 2001/8, 86–92.
- Halász G., Lannert J. (Eds.) (2000; 2003; 2006). *Jelentés a magyar közoktatásról*. Budapest: Országos Közoktatási Intézet.
- Imre A. (2000). [Idegennyelv-oktatás a 90es években](#). *Educatio*, 2000/4. szám, 701–716.
- Iványi R. (2012). Zur Rolle des Sprachbewusstseins im Fremdsprachenunterricht. Überlegungen zur Förderung des Lehrerwissens für den DaF-Unterricht. In Feld-Knapp I. (Ed.), *Beruf und Berufung. Fremdsprachenlehrer in Ungarn* (= CM-Beiträge zur Lehrerforschung 1) (pp. 263–293). Budapest: Typotex Kiadó / Eötvös Collegium.

- Jakus E. (2016). Zur Rolle des Transfers grammatischer Strukturen in der Textproduktion des Deutschen als Fremdsprache. Eine Analyse von Abiturtexten ungarischer Fremdsprachenlernender. In Feld-Knapp I. (Ed.), *Grammatik* (= CM-Beiträge zur Lehrerforschung 3) (pp. 328–347). Budapest: Typotex Kiadó / Eötvös Collegium.
- Kapitánffy J. (2001). Az idegen nyelvek oktatásának fejlesztése a közoktatásban. Az Oktatási Minisztérium fejlesztési stratégiája. *Iskolakultúra*, 2001/8, 71-75.
- Kertes P. (2018). Arbeit mit literarischen Texten im DaF-Unterricht am Beispiel einer Unterrichtseinheit zum Thema Über mich selbst. In Feld-Knapp I. (Ed.), *Literatur* (pp. 103–119). Budapest: ELTE Eötvös József Collegium.
- Kránicz E. (2014). Grammatik- und Wortschatzarbeit verbinden können. In Feld-Knapp I. (Ed.), *Mehrsprachigkeit* (= CM-Beiträge zur Lehrerforschung 2). (pp. 251–266). Budapest: Typotex Kiadó / Eötvös Collegium.
- Krumm H-J. (2006). Lernen lehren- Lehren lernen. Schwierigkeiten und Chancen des Autonomen Lernens im Deutschunterricht. In Feld-Knapp I. (Ed.), *Lernen lehren – Lehren lernen* (= Budapesti Beiträge zu Deutsch als Fremdsprache 1). (pp. 60–76). Budapest: ELTE Germanistisches Institut/Ungarischer Deutschlehrerverband.
- Krumm H-J. (1996). Kommunikationsfähigkeit – kommunikative Fertigkeiten. *Fremdsprache Deutsch*, 14, 20.
- Medgyes P. (2011). *Aranykor. Nyelvoktatásunk két évtizede, 1989–2009* (Golden age. Two decades in our language education: 1989–2009). Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Medgyes P, Miklósy K. (2000). The language situation in Hungary. *Current Issues in Language Planning*, 1(2), 148–243.
- Medgyes P, Nikolov M. (2014). Research in foreign language education in Hungary (2006–2012). *Language Teaching*, 47/4, 504–537.
- Morvai E., Ottó I., Öveges E. (2009). [Idegennyelv-oktatás az általános iskolák 1–3. évfolyamán.](#)
- Nikolov M. (2001). Minőségi nyelvoktatás – a nyelvek európai évében. *Iskolakultúra*, 2001/8, 3–11.
- Nikolov M. (2009). [Az idegennyelv-tanítás megújulásának hatásai.](#)

- Nikolov M., Ottó I., Öveges E. (2009). *Az idegennyelv-tanítás és tanulás helyzete és fejlesztési lehetőségei a középfokú szakképző intézményekben*. Budapest: Oktatásért Közalapítvány.
- Oktatási Hivatal. (2018a). [Eredmények összesítése. Idegen nyelvi mérés, 2018.](#)
- Oktatási Hivatal. (2018b). [Eredmények összesítése. Célnyelvi mérés, 2018.](#)
- Öveges E. (2013). Idegennyelv-oktatás a köznevelésben – változások az új szabályozók tükrében. *Modern Nyelvoktatás*, 19(3), 16–25.
- Öveges E. (2018). [A magyarországi gyermeknyelvi vizsgák tartalmi és jogi szabályozottsága](#). *Gyermeknevelés*, 6. 3. sz., 135–147.
- Öveges E., Csizér K. (Eds.) (2018). [Az idegennyelv-oktatás keretei és hatékonysága a köznevelésben. Kutatási jelentés](#). Budapest: Emberi Erőforrások Minisztériuma és Oktatási Hivatal.
- Perge G. (2018). Rezeptive Mehrsprachigkeit. Eine Studie zur Untersuchung der Entwicklung der individuellen Mehrsprachigkeit im institutionellen Fremdsprachenunterricht in Ungarn (= CM-Beiträge zur Lehrerforschung – Sonderreihe B; 1). Budapest: Eötvös-József-Collegium.
- Perge G. (2014). Idegen nyelvű olvasási stratégiák. In Ladányi M., Vladár Zs., Hrenek É. (Eds.), *MANYE XXIII. Nyelv – Társadalom – Kultúra. Interkulturális és multikulturális perspektívák*. (pp. 457–462). Budapest: MANYE / Tinta Könyvkiadó.
- Petneki K. (2007). *Az idegen nyelvek oktatása Magyarországon az ezredfordulón*. Szeged: JATE-Press.
- Szemere P. (1999). [Mire képes az iskolai nyelvoktatás? Új Pedagógiai Szemle](#), 1999. november.
- Szénay M. (2005). *Az idegennyelv-ismeret. Jelentés az országos nyelvtudás-felmérés kvantitatív szakaszáról*. Budapest: Nemzeti Felnőttképzési Intézet.
- Szentiványi Á. (1990). *A nyelvvizsga, a vizsgázó, a vizsgáztató, a vizsga*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Terestyéni T. (2000). [Az idegennyelv tudás alakulása Magyarországon a kilencvenes években](#). *Educatio*, 2000/4. szám,
- Vágó I. (2000). [Az idegennyelv-oktatás fő tendenciái a 80-as és 90-es években](#). *Educatio*, 2000/4. szám, 668–690.

Vágó I. (Ed.) (2007). *Fókuszban a nyelvtanulás*. Budapest: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet.

Világ – Nyelv: Az Oktatási Minisztérium stratégiája az idegennyelv-tudás fejlesztéséhez (2003). *Modern Nyelvoktatás*, 9(1), 3–13.

Vígh T. (2013). A középszintű angol és német nyelvi érettségien elért teljesítmények változásai 2007 és 2012 között. *Modern Nyelvoktatás*, 2013/1–2, 17–35.

Világ – Nyelv: Az Oktatási Minisztérium stratégiája az idegennyelv-tudás fejlesztéséhez (2003). *Modern Nyelvoktatás*, 9(1), 3–13.

További ajánlott szakirodalom

Bárdos J. (2000). *Az idegen nyelvek tanításának elméleti alapjai és gyakorlata*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Barkley E. F., Cross K. Patricia, Major C. H. (2005). *Collaborative Learning Techniques: A Handbook for College Faculty*. San-Francisco: Jossey-Bass.

Benson Ph., Reinders H. (Eds.) (2011). *Beyond the language classroom*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Boócz-Barna K., Feld-Knapp I., Kárpáti Zs., Kertes P., Palotás B. (Eds.) (2015). *Deutsch als Fremdsprache unterrichten lernen* (= Bölcsész- és Művészetpedagógiai Kiadványok 6). Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem.

Choi, J., Nunan, D. (2018). Language Learning and Activation In and Beyond the Classroom. *Australian Journal of Applied Linguistics*, 1 (2), 49–63.

Dörnyei Z. (2005). *The psychology of the language learner. Individual differences in second language acquisition*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Europarat (2001). *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen*. Berlin et. al.: Langenscheidt.

Földes P., Peer K. (2008). *Alkotva tanulunk. Tevékenységközpontú foglalkozások 11–12 éveseknek*. Budapest: Dinasztia Tankönyvkiadó.

Lebow D. G., Wager W. W. (1994). Authentic activity as a model for appropriate learning activity: Implications for emerging instructional technologies. *Canadian Journal of Educational Communication*, 23(3), 231–244.

Vollmer H. (2009). [*Language in Other Subjects*](#).

Willis J. (1996). *A framework for task-based learning*. Harlow: Longman Pearson Education.

Wolff D. (1996). Kognitionspsychologische Grundlagen neuer Ansätze in der Fremdsprachendidaktik. *Info DaF* 23, 541–560.